

NYBRO KOMMUN

Datorn och Internets betydelse för den äldre

Projektrapport

Karin Schlyter

Nybro, december 2008

1. Inledning

Bakgrund

2007 sökte omsorgsförvaltningen i Nybro kommun statligt stimulansbidrag under rubriken "Det sociala innehållet". Detta projekt skulle bedrivas på nyöppnade Strandvägens boende i Nybro. Projektet startade 1 nov 2007 och har pågått under hela 2008. Rubriken på projektet ändrades under 2008 till "Datorn och Internets betydelse för den äldre".

Projektet har drivits av rehabassistent Karin Schlyter på 20 %.

Studiebesök

I Västerviks kommun har liknande projekt genomförts under 2007 och studiebesök gjordes på Nynäsgården i Hjorted 11 november 2007 av Projektledaren Karin Schlyter, tf IT-samordnaren Ewy Steen och aktivitetshandledaren Annika Jansson på Strandvägen.

Strandvägen

Strandvägen hade vid projektets start 35 boende. Omsorgspersonalen är uppdelad i sex grupper som arbetar både inne på boendet och ute i närområdet. I varje arbetsgrupp arbetar ca sex omsorgsassistenterna. Till boendet är även knuten en aktivitetshandledare på heltid.

2. Syfte

Skapa en meningsfull vardag "i tiden"

Syftet med projektet var att öppna möjligheten för boende på Strandvägen att använda dagens sätt att kommunicera via e-post. Visa på möjligheterna att via Internet söka information, läsa nyheter, se dokumentärer, tv-program m.m. Använda datorns installerade spel, patients, frågesport och annat för sysselsättning och stimulans.

E-postanvändning

Stimulera kontakten med anhöriga via e-post. Många äldre har idag barn, barnbarn, barnbarnsbarn spridda inte bara i Sverige utan i hela världen. Internet öppnar upp möjligheten att kunna hålla kontakten på ett snabbt och enkelt sätt. Även om syn och hörsel är nedsatt kan man med enkla åtgärder förstora text, använda specialanpassade tangentbord, webbkamera m.m. och på så sätt underlätta vid läsning och skrift. G-mail har används för att skapa e-postkonton för de boende.

Gruppaktiviteter

Att vid gruppträffar visa bildspel, dokumentärer, nyheter från webben m.m. på storbildskärm.

3. Material och tillvägagångssätt.

Dator och arbetsplats

För att kunna bedriva projektet gjordes inköp av PC, bildskärm 22 tum, färgskrivare, sladdlöst tangentbord och pekdon. BigKeys specialtangentbord. Webbkamera, hörlurar och mikrofon. Höj och sänkbart hörndatabord så bordshöjd kan anpassas efter sittande. Vikskärm för att skapa ett avskilt hörn i stormatsalen. I stormatsalen finns projektor och storbildskärm kopplat till datorn.

Data program

Operativsystem Windows XP. Office-paketet. Photoshop Elements 4. Skype. Program för Logitech Webcam och BigKeys tangentbord. Vocabula och Sebran, ordövningar och spel installerade från Internet

Bildhantering

Vid olika arrangemang och aktiviteter på Strandvägen tas foton på de boende. För att få visa dessa som bildspel på storbildskärm måste berörda ge sitt medgivande. Blankett skapades för detta ändamål. Kontaktpersonen ansvarar för att den äldre förstår innebörden av sitt medgivande innan undertecknande. Besökare på Strandvägen som också kommer med på bild tillfrågas muntligt.

Personalmedverkan

Projektet presenterades först för berörda enhetschefer. Därefter presenterades projektet under en halvtimme för varje arbetsgrupp i samband med resp. grupps arbetsplatsträffar. Bakgrund, kort referens från studiebesöket i Hjorted, syfte samt planerat tillvägagångssätt. Då projektet till stor del var beroende av att omsorgsassistenterna hjälpte de boende vid datorn erbjöds alla omsorgsassistenterna upp till sex timmars enskild dataundervisning. Under oktober gjordes uppföljning under en halvtimme i alla arbetsgrupper då man diskuterade hur projektet utvecklats.

Personalutbildning

För att personalen skulle kunna hjälpa de äldre på bästa sätt erbjöds alla omsorgsassistenterna utbildning. Utbildningen har skett vid respektive grupplokals dator. Ca 20 omsorgsassistenterna har fått enskild utbildningstid, max sex timmar per person. Utbildningen har främst avsett e-posthantering med Gmail, sökning på Internet, genomgång av SVT:s utbud via Öppet arkiv och Play och genomgång av på datorn installerade spel. Genomgång och visning av hur man använder projektor och storbildskärm. Vikt har också lagts på att diskutera hur man stimulerar de äldre att intressera sig för möjligheterna som datorn och Internet ger och hur man ger handledning. I de fall då de boende fått Gmailkonto har gemensam genomgång gjorts med kontaktpersonen om hur programmet används av den enskilde.

Aktivitetshandledaren har fått utbildning i bildhantering med Photoshop Elements 4 under ca 20 timmar. Utbildningen har avsett nedladdning av bilder från kamera, bildjustering, mapphantering och skapande av bildspel.

Hjälpredor

För att underlätta och förenkla omsorgspersonalens hantering av datorn, projektor, webbkamera, Internet, dataprogram m.m. har enkla hjälpredor skapats. Totalt 12 hjälpredor med enkla instruktioner och skärmdumpar. Samtliga hjälpredor finns i pärmar lättillgängligt vid datorn.

Policy

Under december utarbetades en policy för användandet av datorn av IT-samordnare Viola Petterson. Policyn finns uppsatt vid datorn för att kunna läsas av både personal, äldre på boendet och besökare. Policyn finns även ute i alla personalgrupper på Strandvägen.

Boendekontakt

Under februari började kontakt tas med enskilda äldre av projektledaren för att skapa ett intresse och presentera möjligheterna med datorn och Internet. E-postkonton i Gmail skapades för de som så önskade.

I april var uppkopplingen till projektorn klar och samtliga boende fick då möjlighet att få veta mer om projektet vid en gruppträff. Ca 20 boende från Strandvägen deltog och några ur

personalgrupperna. Demonstration av dator, tangentbord, storbildskärm och projektor. Via storbildskärmen visades hur e-post fungerade, bildspel och SVT:s utbud från Öppet arkiv och Play. Vid ytterligare fyra tillfällen har aktivitetshandledaren och projektledaren gemensamt haft gruppaktiviteter där inslag från SVT:s utbud och bildspel har visats på storbildskärm.

4. Resultat

Intervjuer med boende nov/dec -08.

Av de ca tio boende som har haft enskild tid vid datorn har fem blivit personligt intervjuade samt två via kontaktperson p.g.a. afasi. Resterade tre har inte kunnat intervjuas p.g.a. demens. Samtliga har haft egen tid vid datorn antingen själva eller med hjälp av projektledaren alt kontaktperson.

Anm. betydligt fler har varit med vid gruppaktiviteter där dator och storbildskärm används, här redovisas bara de som haft enskild tid dessutom.

Tidigare erf. av Dator/Internet	Ej tidigare erf av dator/Internet	Vill använda datorn mer med hjälp	Vill använda datorn mer utan hjälp	Har även deltagit i gruppaktivitet vid datorn	Har epostkonto
1	6	5	1	6	4

På frågan om man vill använda datorn mer framkom det att de äldre tycker det är svårt att be om hjälp. Man vill inte besvära när man ser att personalen har mycket att göra. En av de tillfrågade skulle vilja ha en egen dator i lägenheten.

Intervjuer med omsorgspersonal och aktivitetshandledare nov/dec -08.

Aktivitetshandledaren har sammanställt bildspel med foton från Strandvägens fester och andra aktiviteter. Bildspelen har sedan visats för de äldre vid gruppaktiviteter på storbildskärm eller för enskilda på dataskärmen. Vid gruppaktiviteter arrangerat av aktivitetshandledaren (i visst samarbete med projektledaren) har även program och dokumentärer från SVT:s öppet arkiv och Play visats på storbildskärm. Även inslag från YouTube och viss sökning på Internet. I samband med högläsning av dagens tidning har nyhetsinslag från SVT visats på storbildskärm. Det framkommer vid intervjun att de äldre inte själva frågar efter bildspel eller inslag från Internet men att de uppskattar när det på personalens initiativ visas. Ett gemensamt "tittande" är positivt, skapar samhörighet och öppnar upp för samtal. Vid ett par tillfällen har tekniken dvs. uppkopplingen till projektorn, söndring projektorlampa o dy inte fungerat och därmed har planerade gruppaktiviteter inte kunnat genomföras.

Omsorgsassistenterna har hjälpt de äldre med e-post, sökning på Internet, bildspel, SVT:s utbud m.m. Det har varierat mellan grupperna hur mycket datorn har använts. Tre kontaktpersoner har hjälpt de äldre med e-post regelbundet eller enstaka gånger. En boende får hjälp av anhörig alt personal för att e-posta med barnbarn. Ca fem äldre har använt Internet för att med personalens hjälp söka information om släkt, platser man tidigare varit bosatt på, tittat på inslag från SVT utbud eller YouTube, provat spel, läst tidningar m.m. En omsorgsassistent har tagit med egna bilder från resor som vid tre tillfällen visat på storbildskärm som gruppaktivitet. Även här sker användandet av datorn på personalens initiativ till största delen. En boende sitter vid datorn så gott som dagligen och lägger patiens och behöver som regel inte hjälp med detta. Några arbetsgrupper har samlat sina äldre vid storbildskärmen och tittat på bildspel m.m.

Undervisningen i datoranvändning som getts av projektledaren ansågs av de flesta vara tillräcklig, i annat fall tyckte man att det går bra att be någon annan i personalgruppen om hjälp. Pärmarna med enkla instruktioner (hjälpredor) om hur man använder program, bildspel och uppkoppling dator/projektor m.m. tyckte många är till stor hjälp.

Tidsmässigt tyckte samtliga att det var svårt att hitta tider för att hjälpa de äldre vid datorn. Flera faktorer spelade in, mycket att göra, underbemannade, mycket aktiviteter i matsalen, svårt att hitta en lugn stund, när personalen har tid på eftermiddagen vilar de äldre osv. Helgerna ansåg en del är det tillfället man har lite tid över ibland och kan ägna en stund vid datorn med någon eller en grupp vid storbildskärmen. Någon tyckte att datorn var fel placerad eller att det skulle finnas fler.

Projektet som helhet har av personalen upplevts som positivt, roligt med något nytt, kommer att växa i framtiden, men också som något man inte riktigt har tid med och som därför hamnar längst ner på prioriteringslistan.

Tidsmätning

Under fyra veckor, uppdelat vid två tillfällen, fördes tidstatistik över användandet av datorn. Veckorna 19 + 20 användes datorn totalt 30,5 timmar. Boende själv 23,5 timmar, boende med hjälp av personal 2 tim och övrig tid för undervisning av personal.

Veckorna 49 + 50 användes datorn totalt 21 timmar. Boende själv 15,5 tim, boende med hjälp av personal 1,5 tim och gruppaktivitet 4 tim. Under denna period var uppkopplingen mot projektorn ur funktion hela vecka 49 och planerad gruppaktivitet var därför inte möjligt.

5. Diskussion

Eftersom Strandvägen var ett nyöppnat boende med nya personalsammansättningar som dessutom arbetade både inne på boendet såväl som ute i närområdet blev det svårt att hitta tider för utbildning, tider för genomgångar, tider för gemensamma kontakter med de äldre m.m. Några (två till fyra) inarbetade omsorgsgrupper borde vara lättare att engagera i ev. framtida projekt med motsvarande syfte. Det skulle då kunna vara enklare att förankra projektet i personalgrupperna och även kunna hitta de personer i gruppen som känner för att engagera sig mer. I dagsläget är datakunskapen väldigt varierad bland omsorgspersonal och för att kunna vägleda de äldre vid användandet av datorn och Internet krävs en hel del dataerfarenhet, annars känns arbetsuppgiften alltför svår och tidskrävande. Tillgången av hjälpredor, som upptog en del av projekttiden, bör vara ett stöd för personalen i det framtida användandet, särskilt för dem som känner osäkerhet och inte annars vågar använda datorn.

Allteftersom projektet fortskred framkom alltmer behovet av att "ha tid" som väldigt betydelsefullt. Ofta när frågan ställdes till personalen eller den äldre om hur det har gått med e-postanvändandet eller om det hade blivit av att ta med någon till datorn en stund så blev oftast svaret från personalen att "vi har inte haft tid" eller från den äldre "dom har inte tid". Under projekttiden har omsorgsassistenterna "gått kort" dvs. vid sjukdom och annan frånvaro har vikarie inte tagits in och detta har givetvis påverkat vad man prioriterat i sitt arbete. Under semestermånaderna märktes också en nedgång i användandet av datorn och det blev nästan som att starta om på nytt i början på hösten.

Vilken syn omsorgsassistenterna har på sin arbetsroll och framför allt sin roll som kontaktperson är avgörande för vad man sedan prioriterar i arbetet. Kontaktpersonens roll borde tydliggöras och större vikt borde läggas på att se till den äldres behov inte bara vad gäller den fysiska delen utan även behov av att få följa med och utvecklas i tiden, hålla kontakt med omvärlden, hitta en enkel sysselsättning och annat där dataanvändning skulle kunna vara en del av och ett sätt genomföra detta. I dagsläget har de äldre som bor på särskilda boenden ofta flera funktionshinder vilket gör att de allra flesta kräver stöttning både vad gäller att ta initiativ, transport till och hjälp vid datorn.

Den tekniska delen av projektet har till största delen fungerat med vissa undantag. Datorn installerades tämligen snabbt, klart i början av februari, medan nätverksanslutning och uppkoppling mot projektorn tog längre tid och var inte klart förrän i mitten på mars. Vid två tillfällen har projektorn inte fungerat och varit ur funktion under ett par veckor varje gång. Detta har båda gångerna förhindrat planerade gruppaktiviteter. Under tiden har det också framkommit att det är viktigt att ha en tydlig policy vad gäller användandet av datorn både vad gäller personal som de äldre och ev. besökare som kan komma att bruka datorn. Ett dataprogram som återställer datorns inställningar bör också vara något man i ett ev. framtida liknande projekt ser till att installera redan från början.

6. Slutsats

I mötet med de äldre märks ett intresse av att få veta mer om det nya sättet att kommunicera och söka information. En omsorgsassistent berättade att hon försökt beskriva projektet för en äldre dam (90 år) som hon mött och kommentaren blev ”Gu va spännande!”. Någon enstaka är däremot inte alls intresserad. Samma omsorgsassistent fick också kommentaren ”Skulle jag aldrig befatta mig med!” av en annan dam.

Samtliga som provat e-post är mycket positiva till detta sätt att kommunicera. Just att det är enkelt och snabbt, möjlighet att bifoga bilder, lätt att anpassa textstorlek m.m. gör det lämpligt för just äldre. Här behöver anhöriga upplysas mer om möjligheten att hålla kontakt via e-post och betydelsen av detta. Det har varit svårt att få tag på e-postadresser till t ex barn-barn och anhöriga har inte alltid prioriterat att svara på e-post.

Att använda spel, patiens m.m. är en bra stimulans och förströelse. Detta är något som bör användas i större omfattning eftersom den äldre efter viss träning kan klara detta på egen hand.

SVT:s utbud av program via webben är också något som i framtiden skulle kunna ha ett stort värde. Många äldre går till sängs tidigt på kvällen och missar genom detta program de egentligen vill titta på. Då är det möjligt att se programmet i efterhand via SVT:s webbsida antingen flera tillsammans framför storbildskärmen eller enskilt vid datorn.

Internets enorma utbud av information är en fantastisk källa till att få veta mer. Läs tidningen på nätet, gå in på tidigare hemorters hemsida och få veta vad som händer där, få veta mer om sådant man är/har varit intresserad av, handla osv.

Merparten av de äldres användande av dator/Internet är beroende av personalens tid och engagemang. Kontaktpersonens roll är stor och här gäller det att prioritera tid för en stund vid

datorn likaväl som för en promenad utomhus om det för den äldre är värdefullt att t ex e-posta eller se ett TV-program via webben.

Att använda datorn/Internet vid gruppaktiviteter kräver också ett nytt sätt att tänka och se möjligheterna. Viss planeringstid behövs och kunskap om hur man sätter samman ett utbud av webbsidor som sedan lätt kan visas för gruppen.

Äldre kommer med största sannolikhet att i framtiden vilja ha tillgång till dator och Internet både i egna hemmet och på särskilda boenden. Att vara behjälplig med detta kommer att bli en arbetsuppgift för omsorgsassistenten som fordrar kunskap för detta likaväl som kunskap i personlig omvårdnad och allt annat som äldre behöver stöd med i olika situationer.